

Diplomatika: základní pojmy

Zabývá se úředními písemnostmi po formální (vzhled, struktura) a obsahové stránce.

Počátky kritiky souvisí již s počátky pořizování písemností, základy vědecké diplomatiky byly položeny prací Jeana Mabillona *De re diplomatica libri sex*

Níže uvedené definice budou ideálními typy ve smyslu Maxe Webera

Dělení písemností dle H.-O. Meissnera podle „právní síly“ písemností:

1. Listiny: vydávají svědectví o počínu právní povahy
2. Akty: podpurný materiál, vzniklý např. v souvislosti s akty bez samostatné právní váhy

Formální dělení:

1. Listiny: většinou zpísemněná ujednání dvou stran
2. Mandáty: zlistiněné příkazy
3. Listy: sdělení bez právní síly
4. Knihy
 - a) Pro vnitřní potřebu (vydaných písemností (registra) a přijatých (kopiáře); pomocné (indexy, tituláře, etc.))
 - b) Veřejné knihy (zemské desky, dvorské desky, knihy půhonné)
 - c) Formulářové sbírky
 - d) Městské knihy (vedeny městskými správami za účelem pojištění práv jednotlivých měšťanů; složily však i osobám z okolí)
 - e) Knihy církevní správy (soupisy darování církvi (erekční), knihy o obsazování farních beneficí (konfirmační), soudní akta)
 - f) Knihy vrchnostenské správy (urbáře a gruntovnice, účty)
 - g) Knihy veřejných notářů (viz městské knihy – jen neručí město, ale notář)
5. Akta: pomocný materiál, vzniklý činností úřadu

Dělení listin:

1. Charty: sepsáním charty se mění právní stav, charta sama je dostatečným svědectvím
2. Noticie: jen informuje o tom, že proběhla určitá změna v právu, avšak samo sepsání noticie jej právně nezajišťuje

Struktura listiny – listinné formule

- I. Protokol
 1. Invokace: vzývání Boha
 2. Intitulace: jméno a tituly vydavatele
 3. Devoční formule: „z milosti Boží“
 4. Adresa a salutace: oslovení příjemce
- II. Kontext
 1. Arenga: obecné důvody vydání listiny
 2. Promulgace: vyjádření úmyslu seznámit s obsahem listiny
 3. Narace: vypsání konkrétních okolností vydání dané listiny

4. Dispozice: vypsání vlastní transakce
 5. Sankce: příslibení odměny nebo hrozba trestu těm, kdo by nechtěli listinu respektovat
 6. Koroborace: zmínění způsobů zajištění listiny (zpečetění)
- III. Eschatokol
1. Podpisy
 2. Aprekace: závěrečné vzývání Boha (např. Amen)

Příjemce listiny
Vydavatel listiny